

HULPVERLENING EN RECHT

HULPVERLENING EN RECHT

Juridische aandachtspunten ter ondersteuning
van de praktijkwerker, met toepassingen
en kritisch-ethische reflecties

INGRID DE JONGHE
LEE UYTENHOVE
GOEDELE VERLINDEN

Vierde editie

Bij de cover:

“Het leven is een moeilijk doolhof. Mensen moeten elkaar helpen om door de avonturen van het leven te geraken, want ‘samen’ en met ‘goede afspraken’ kunnen we meer bereiken dan alleen!”
Mattia Vanderhoydonck, 9 jaar, oudste kleinzoon van Ingrid De Jonghe

Hulpverlening en recht. Juridische aandachtspunten ter ondersteuning van de praktijk-medewerker, met toepassingen en kritisch-ethische reflecties, vierde editie
Ingrid De Jonghe, Lee Uyttenhove en Goedele Verlinden

© 2017 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0822-9
D/2017/7849/86
NUR 163

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

TEN GELEIDE

Dat het rechtswezen, zeg maar justitie, en hulpverlening broederlijk naast elkaar staan in de titel van een boek, is op zich reeds de aandacht waard.

In onze westerse samenleving heeft de hulpverlening immers nog maar zeer recent haar plaats ingenomen binnen de organisatie van onze maatschappij, armoedezorg buiten beschouwing gelaten.

Onze maatschappij werd tot voor kort enkel maar georganiseerd door het rechtsapparaat, waarbij wie in de fout ging, zich veroordeeld zag tot een plek in de gevangenis, tenzij hij gek was en hij naar 'het gesticht' mocht. De cyclische evolutie van onze maatschappij heeft echter een nieuw concept met zich meegebracht: de hulpverlening. Het is nu die hulpverlening die in een evenwichtige verhouding moet staan tot het recht en het rechtsapparaat.

Dat was in het begin een conflictueuze relatie, waar beiden schuld aan hadden: het wederzijdse wantrouwen was in die beginfase van de jaren zeventig van de vorige eeuw immers erg hoog.

Hulpverlening is er in essentie om psychisch of fysiek leed weg te nemen of te verminderen. De rationaliteit van justitie (in de eerste plaats van de strafrechtsbedeling) bestaat er vaak in om leed toe te voegen. Dit is nu eenmaal de eigenheid van bestraffing. Zelfs al gaat het om zgn. rechtvaardige straffen, dan staat deze specifieke missie diametraal tegenover wat de hulpverlening beoogt.

In wezen gaat het om de "macht van de staat" tegenover het zwakke individu (zelfs al heeft dat individu een criminele daad gepleegd). In de hulpverlening voelt men veelal de behoefte en de opdracht om dat individu te behoeden voor de machtige impact.

Dat deze aparte invalshoeken hulpverlening en justitie naast elkaar in plaats van met elkaar hebben doen werken, wekt dan ook geen verwondering. De laatste jaren is men echter tot het besef gekomen dat beiden elkaar kunnen aanvullen, meer nog, elkaar kunnen versterken.

Onze moderne samenleving kent een cyclus. Van de 'lente' van de moderniteit, aanvangend met het ontstaan van de natiestaten begin tot half de negentiende eeuw, via de 'zomer' en 'oogst' waarin de welvaartstaten ons in de jaren zeventig de overvloed en materiële weelde verschaffen waar zovele generaties voor gezwoegd hadden, bevinden we ons momenteel in de 'herfst-winter' van deze moderniteit. Het gaat om de periode van de 'post'- of 'na'-moderniteit, een periode van ononderbroken, steeds sneller elkaar opvolgende veranderingen en hervormingen, gekenmerkt door grote onrust en destabi-

lisering, een onduidelijk toekomstperspectief en onvoorspelbaarheid op sociaal, economisch, politiek en ecologisch vlak.

De plaats en de taak van het individu binnen de samenleving is niet langer duidelijk. Het individu wordt vrijgemaakt uit traditionele klasse- en familiebindingen en uit traditionele geslachts- en leeftijdspecifieke rollen. Zo bestaat er niet langer een houvast om te voorspellen waar een kind zal leven, welk beroep het zal uitoefenen, of het een gezin zal uitbouwen en hoe dit er dan wel zal uitzien, welk geloof of welke filosofische opvattingen het zal delen, welke rituelen het zullen begeleiden bij de scharniermomenten in zijn leven, waar het zijn partner zal vinden en voor hoe lang het bij deze partner zal blijven, welke zijn eet- en leeftradities zullen zijn, hoe het zijn kinderen zal opvoeden, welke taal deze zullen spreken en welke technologische middelen hen ter beschikking zullen staan. De antwoorden op deze vragen waren enkele decennia geleden nog vanzelfsprekend voor een grote meerderheid van de bevolking. Nu is dit echter omgekeerd.

De toenemende individualisering die aan de ene kant de mogelijkheid laat om een heel eigen levenspatroon uit bouwen, biedt aan de andere kant nog weinig houvast.

In deze samenleving groeien jongeren nu op. Groot worden in een sterk geïndividualiseerde samenleving met een overvloed aan prikkels, erg uiteenlopende standpunten en steeds verder teruggedrongen algemeen gedeelde waarden- en normenkaders is voor jongeren niet zo eenvoudig.¹

Het recht alleen kan al lang geen duidelijk antwoord meer bieden voor deze jongeren. Niet voor niets zien we een evolutie van de wet op de kindbescherming (1912), met zijn “Rijksopvoedingsgestichten”, een periode van vooral justitiële oplossingen, naar vervolgens de wet op de jeugdbescherming (1965), waar ook de hulpverlening op het voorplan trad.

Maar hulpverlening mag niet de vervangende oplossing zijn voor de justitiële kaders. Zij moet alternatieven bieden binnen het justitiële kader in samenwerking met justitie waar nodig, zonder justitie waar het kan, maar steeds met inachtnaam van de rechtsregels.

Dit maakt dat justitie en hulpverlening elkaar moeten leren kennen. De hulpverlener moet thuis geraken in de rationaliteit van justitie, maar ook justitie moet de essentie van de vertrouwensband tussen cliënt en hulpverlener leren vatten. Dit boek, *Hulpverlening en recht*, levert hiertoe een essentiële bijdrage.

Herman Dams

Jeugdrechter rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen

1. K. DEKLERCK, “Tussen ‘veiligheid’ en ‘ontmoeting’: een sociologisch perspectief op buurtbemiddeling” in *Provinciaal Overleg Buurtbemiddeling, Provincie Vlaams Brabant, Mijn buur: lust of last? Verslagboek Studiedag 20 september 2006*, 8-21.

* * *

‘Jouw vraag komt eerst’, zo zou je het samengaan van ‘hulpverlening en recht’ in de titel van dit boek naar de praktijk kunnen vertalen. Wie hulp zoekt, moet die kunnen krijgen. Twee toegangspoorten bieden daarvoor hun mogelijkheden en competenties aan. Dat doen ze jammer genoeg in een warrig landschap waarin velen wel een stukje van de kaart kennen, maar weinigen beheersen het geheel zoals Ingrid De Jonghe dat doet. De ervaring die ze inmiddels opdoet met haar innoverend project TEJO² beïnvloedt haar visie over omgaan met jeugd- en strafrecht. Dat geeft ze een plek in dit boek, waardoor twee sporen van hulp sterker verweven worden. Haar dagelijkse praktijk van partnerschap met cliënten illustreert ze door verbindend te werken tussen zorg en recht, met de focus op het versterkende, op empowerment. Ze toont hoe professionele kennis dit net verantwoord maakt. Mensen versterken doe je door goed na te denken en zo te handelen dat je de participatie van de cliënt ruimte geeft. Dat Ingrid dit niet alleen als een fijne theorie beheerst, maar met TEJO aantoont dat het ook realiseerbaar is, bewijst dat het om haar bewuste keuze gaat om wie kwetsbaar is te versterken zonder te ondermijnen.

Professioneel werken betekent dat de onderbouw van kennis uit goede beton gegoten moet zijn. Daarom bevat het boek niet alleen een visie op ethisch hulpverleners. Het grootste deel van het boek betreft het raakvlak met jeugd- en strafrecht, naast andere belangrijke rechtstakken als personen- en familierecht, waarnaast uitgebreid wordt ingegaan op deontologie en beroepsgeheim. Ook sociaal recht is in deze editie opgenomen.

De regels zijn gekend, de casussen ook, maar hoe het ene met het andere te combineren, is minder voorspelbaar. Ingrid De Jonghe nodigt in deze editie twee collega's uit, Lee Uyttenhove en Goedeke Verlinden, om samen de lezer mee op stap te nemen met een ambitieus doel: een betere, transparante toegang tot deze rechtsmaterie.

Ingrid De Jonghe neemt afstand van de strikte scheiding tussen recht en hulp, en toont de verbreding waarbij kennis uit de pedagogie en jeugdpsychologie partner wordt. Het juridische kader wordt daarbij niet verlaten.

Dit boek illustreert daarmee ook de dynamiek in de rechtspraktijk. Steeds nadrukkelijker schuiven kennis en praktijkervaring uit uiteenlopende disciplines naar elkaar toe. Ook al is dit een boek dat rechtsleer en praktijk toont zoals ze zijn, toch is het voor mij ook vernieuwend, omdat de auteur geregeld aangeeft waar reflectie nodig is, waar taken uitgevoerd moeten worden door de overheid, de hulpverlening. Dat maakt haar boek belangrijk, omdat het aantoont dat het werkt, dat het respectvol hanteren van de verschillende kennisgebieden niet leidt tot onbestuurbaarheid.

2. TEJO, de vzw “Jeugdtherapeuten zonder grenzen”, is een laagdrempelig, anoniem en gratis initiatief waar een groep jeugdtherapeuten op vrijwillige basis eerstelijns therapeutische ambulante begeleiding aanbieden voor jongeren met psychische problemen. Voor meer informatie, kijk op www.tejo.be.

Heel nieuw in dit boek is de wijze waarop de actualiteit opgevoerd wordt. Media worden vaak in vraag gesteld door de wijze waarop ze jongeren als daders of slachtoffers opvoeren.

Ingrid De Jonghe weet net dat materiaal een plaats te geven. Hoe kun je luisteren naar wat de vader van Joe van Holsbeek zegt, of beter begrijpen waarom strafbemiddeling op haar plaats is bij jongeren die een lijnbus hebben beschoten.

De pedagoog in de auteur hield mee de pen vast: zij dicteert niet, maar zet aan tot reflectie door denkvragen, door kernpunten en aanbevelingen mee te geven. Zij doet dit met een vlotte taal, reflectief, met uiteraard veel aandacht voor het recht, zonder zich te verliezen in het detail. Met respect voor de bestaande kennis en toch met professionele zelfstandigheid maakt zij keuzes en motiveert die.

Die complexe juridische werkelijkheid vraagt integratie en gelijkwaardigheid van diverse disciplines. Haar kijk op casussen bouwt op bruggen tussen recht, psychologie, pedagogie, psychiatrie en de praktijk van hulpverlening.

Anno 2017 is de samenleving in al haar handelingen en in de juridische reglementering er alleen maar complexer op geworden en kan de hulpverlening een belangrijke speler worden in het oplossingsgericht denken en handelen ten dienste van de burger en de hulpvrager die over 'helder recht' beschikken kan!

Prof. Peter Adriaenssens
Kinder- en jeugdpsychiater
KU Leuven

VOORWOORD

Dit boek is geschreven voor de algemene hulpverlener ter ondersteuning van het totale hulpverleningstraject. In deze vierde editie bespreken we meer rechtstakken en gaan we uitvoeriger in op een aantal elementen die we belangrijk achten binnen de werkopdracht van de hulpverlener.

Naast rechtsleer in handboeken en wetenschappelijke publicaties zijn ook bijzondere krantenartikelen toegevoegd. Zij verwijzen naar actuele situaties in de samenleving en schetsen kritische kanttekeningen, waarbij ook ruimte gemaakt wordt voor nieuwe projecten en ethische bedenkingen. Meer actuele toepassingen zijn beschikbaar op www.intersentia.be.

Hiermee willen we de lezer uitnodigen om bewuster en aandachtiger met het ‘recht’ om te gaan in het dagelijkse leven en zo een wakkere, kritische instelling te kunnen aannemen. Deze houding is belangrijk tijdens een opleiding, maar nog belangrijker in het werkveld.

Rechtsregels zorgen niet alleen voor rechtszekerheid, maar dienen ook aan te sluiten bij de maatschappelijke golfbewegingen in onze samenleving.

Wie werkt in de hulpverlening tracht het welzijn van zijn cliënten te vergroten en te versterken en een duidelijk rechtskader is hiervoor onontbeerlijk.

Als participierend burger dienen we blijvend alert en gezond kritisch te blijven voor de genomen beleidsbeslissingen en wettelijke vernieuwingen.

Wij hopen dat deze gemengd juridisch-maatschappelijke kijk je zal aanspreken en je mag uitnodigen tot verdere verdieping.

Veel lees- en leerplezier!

Ingrid De Jonghe

DANKWOORD

Grote dank aan de warme context van het gezins- en familiaal leven waarin ik me voortdurend kan bewegen, dat me inspireert en tot intense activiteit brengt.

Op de eerste plaats wil ik mijn lieve man Joan bedanken, die er altijd is voor mij, en onze grote schatten van kinderen Pieter en Astrid, An en Markus, Nicolaas en Annelies, Thomas en Caroline, die ik zo graag zie.

Dankzij hen kwamen er liefste schatten bij, mijn kleinkinderen Mattia, Joanna, Aïnda, Ella Lucia, Arthur, Sanna Linea en Viola, die me zo blij maken.

Bijzondere dank aan mijn oudste kleinzoon Mattia, 9 jaar, die de cover tekende.

Ik bedank oprecht mijn twee knappe medeauteurs Lee Uyttenhove en Goedele Verlinden, die het project van dit boek, dat ik startte in 2007, nu mee begeleiden en het een mooie meerwaarde hebben gegeven.

Ik bedank ook mijn fijne TEJO-ploeg (therapeuten voor jongeren – www.tejo.be) voor de bijzondere verbindingen en groei-handelingen voor de jongeren in de samenleving die me zo gelukkig maken!

Veel dank gaat ook uit naar rechter Herman Dams en prof. Peter Adriaenssens voor hun voorwoord bij dit boek.

Ik wil heel graag de bijzonder attente en deskundige begeleiding van Pascale Van Houtte toevoegen, ik heb opnieuw genoten van de correcte en warme samenwerking!

Dank aan mijn grootste supporter, mijn 86-jarige mama, aan wie ik het boek graag opdraag.

Ingrid De Jonghe
september 2017

INHOUD

<i>Ten geleide</i>	v
<i>Voorwoord</i>	ix
<i>Dankwoord</i>	xi
 DEEL I	
INLEIDING	1
 HOOFDSTUK 1	
WAT IS RECHT?	3
 HOOFDSTUK 2	
INDELING VAN HET RECHT	5
Internationaal en nationaal recht	5
Privaatrecht en publiekrecht	5
Regels van openbare orde, dwingend recht en aanvullend recht	6
De verschillende materies in het recht	6
 HOOFDSTUK 3	
BRONNEN VAN HET RECHT	8
1. De wetgeving	8
2. De rechtspraak	12
3. De rechtsleer	13
4. De gewoonte	13
5. De algemene rechtsbeginselen – De billijkheid	13
 DEEL II	
PUBLIEK- EN STAATSRECHT	15
 HOOFDSTUK 1	
BELGIË: STAATKUNDIGE PRINCIPES	17

HOOFDSTUK 2	
FEDERALE POLITIEKE INSTELLINGEN	18
1. Het Parlement	18
2. De regering	18
HOOFDSTUK 3	
REGIONALE POLITIEKE INSTELLINGEN	20
1. Gemeenschappen	20
2. Gewesten	20
3. Provincies en gemeenten	21
HOOFDSTUK 4	
TWEE BIJZONDERE RECHTSCOLLEGES	22
DEEL III	
GERECHTELIJK RECHT	23
HOOFDSTUK 1	
SOORTEN PROCEDURES	25
HOOFDSTUK 2	
DE ADMINISTRATIEVE PROCEDURE	26
HOOFDSTUK 3	
DE BURGERLIJKE PROCEDURE	28
HOOFDSTUK 4	
RECHTBANKEN EN HOVEN EN HUN BEVOEGDHEID	31
1. Materiële bevoegdheid	31
2. Territoriale bevoegdheid	35
3. Schematische voorstelling	38
HOOFDSTUK 5	
JURIDISCHE BIJSTAND	39
1. Wat is (sociale) rechtshulp?	39
2. Wat is juridische eerste- en tweedelijnsbijstand?	40

HOOFDSTUK 6	
ALTERNATIEVE GESCHILLENBESLECHTING	43
1. Bemiddeling	43
1.1. Wat is het doel van bemiddeling?	44
1.2. Wat zijn de voordelen van bemiddeling?	45
1.3. Soorten bemiddeling	45
2. Arbitrage	46
DEEL IV	
PERSONENRECHT	49
HOOFDSTUK 1	
SOORTEN PERSONEN	51
1. Twee categorieën	51
2. Begin van de natuurlijke persoon	51
3. Einde van de natuurlijke persoon	52
HOOFDSTUK 2	
STAAT VAN DE PERSOON	57
1. Naamgeving	57
2. Geslacht	59
3. Woonplaats	60
4. Nationaliteit	60
5. Handelingsbekwaamheid	62
5.1. De minderjarige	62
5.2. De meerderjarige onbekwame persoon	64
DEEL V	
FAMILIERECHT	69
HOOFDSTUK 1	
SAMENWONEN	71
1. Het huwelijk	71
1.1. Algemeen	71
1.2. Te volgen procedure	72
1.3. Voorwaarden	72
1.4. Gevolgen van het huwelijk	73

2.	Wettelijk samenwonen	74
3.	Feitelijk samenwonen	75

HOOFDSTUK 2

EINDE VAN HET SAMENWONEN	76
--------------------------------	----

1.	Bij huwelijk	76
1.1.	Feitelijke scheiding	76
1.2.	Ontbinding door overlijden	77
1.3.	Echtscheiding	77
1.3.1.	Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk	78
1.3.2.	Echtscheiding door onderlinge toestemming	80
1.3.3.	Scheiding van tafel en bed	81
2.	Bij wettelijk samenwonen	82
3.	Bij feitelijk samenwonen	82

HOOFDSTUK 3

AFSTAMMING EN OUDERSCHAP	84
--------------------------------	----

1.	De afstamming	84
1.1.	Vaststelling van de biologische afstamming	84
1.1.1.	De automatische afstamming van moeder en vader	84
1.1.2.	De erkenning door de vader bij feitelijke samenwoning	86
1.1.3.	De gerechtelijke vestiging	87
1.2.	Adoptie	87
2.	Het gezag over minderjarige kinderen	89
2.1.	Het ouderlijk gezag	89
2.2.	Voogdij – Pleegvoogdij – Pleegzorg	91
2.2.1.	De voogdij	91
2.2.2.	De pleegvoogdij	94
2.2.3.	De pleegzorg	94

HOOFDSTUK 4

DE PLICHT TOT LEVENSONDERHOUD – ALIMENTATIE	95
---	----

1.	Levensonderhoud voor de minderjarige kinderen	95
2.	Alimentatie tussen ouders onderling	95
3.	Alimentatie voor bloed- en aanverwanten	97

DEEL VI	
VERBINTENISSENRECHT	99
HOOFDSTUK 1	
CONTRACTUELE VERBINTENISSEN	101
HOOFDSTUK 2	
ENKELE BIJZONDERE OVEREENKOMSTEN	110
1. Huurrecht	110
2. Wet op de consumentenbescherming	111
HOOFDSTUK 3	
COLLECTIEVE SCHULDENREGELING	113
HOOFDSTUK 4	
ONRECHTMATIGE DAAD	114
1. Aansprakelijkheid voor de eigen onrechtmatige daad	114
1.1. Meerderjarigen	114
1.2. Minderjarigen	115
2. Aansprakelijkheid voor andermans daad	116
2.1. Aansprakelijkheid van de ouders en toezichthouders	116
2.2. Aansprakelijkheid van aanstellers/werkgevers en aangestelden	119
2.3. Aansprakelijkheid voor zaken en dieren	123
2.4. Aansprakelijkheid van de overheid	124
DEEL VII	
SOCIAAL RECHT	127
HOOFDSTUK 1	
ARBEIDSRECHT	129
1. De arbeidsovereenkomst	130
1.1. Toepassing	130
1.2. Verschillende soorten arbeidscontracten	130
1.3. De uitvoering	132
1.4. Het einde van het arbeidscontract	134
2. Beschermingswetgeving voor de werknemer: belang wijzigende wetgeving ...	136
2.1. De Arbeidsreglementenwet	136
2.2. De Arbeidswet	136

2.3. De Feestdagenwet	136
2.4. De Loonbeschermingswet	136
2.5. De Uitzendarbeidswet	137

HOOFDSTUK 2

HET STATUUT VAN DE VRIJWILLIGER	138
---------------------------------------	-----

1. Wat is vrijwilligerswerk?	138
2. Wie mag vrijwilligerswerk doen?	138
3. Welke organisatie mag vrijwilligers inschakelen?	139
4. Rechten en plichten.	139
4.1. Informatieplicht van de organisatie	139
4.2. Verzekeringsplicht van de organisatie	140
4.3. Bestuursvrijwilligers	140
5. Kosten en vergoedingen	141

HOOFDSTUK 3

SOCIALEZEKERHEIDSRECHT	144
------------------------------	-----

Inleiding	144
-----------------	-----

1. Sociale zekerheid voor werknemers	145
1.1. Arbeidsongevallen en beroepsziekten	145
1.1.1. Arbeidsongevallen	146
1.1.2. Beroepsziekten	146
1.2. Geneeskundige zorgen	148
1.3. Arbeidsongeschiktheid	150
1.4. De moederschapsverzekering	153
1.5. Gezinsbijslagen	154
1.6. Werkloosheid	156
1.7. Pensioenen	158
2. Sociale zekerheid voor zelfstandigen	160
2.1. Arbeidsongeschiktheid	160
2.2. Pensioenen	161
3. Sociale zekerheid voor het overheidspersoneel	162
4. De bijstandsregelingen	163
4.1. Tegemoetkoming voor mensen met een beperking	163
4.2. Van de wet van 1974 over het bestaansminimum naar de wet van 2002 over maatschappelijke integratie met toekenning van een leefloon én een voorstel voor de toekenning van een basisloon voor de toekomst ...	164
4.3. Tegemoetkoming voor ouderen	168

4.4.	Waarborg tot gezinsbijslag	168
4.5.	Dienstverlening en het recht op bijstand binnen de Commissie van Openbare Onderstand van 1925 opgevolgd door de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn van 1976.	169
DEEL VIII		
JEUGDRECHT		171
HOOFDSTUK 1		
HISTORISCH-MAATSCHAPPELIJKE SITUERING VAN DE JEUGDBE- SCHERMING		173
1.	Inleiding	173
2.	De eerste wetten op de jeugdbescherming	176
2.1.	De wet van 15 mei 1912.	176
2.2.	De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, een nieuwe basiswetgeving voor de bescherming van minderjarigen	178
2.2.1.	Situering.	178
2.2.2.	Maatregelen voor de minderjarigen	179
2.2.3.	Maatregelen voor de ouders	180
2.2.4.	Onduidelijke lijn tussen gerechtelijke en vrijwillige bescherming	180
3.	De herziening van de wet op de jeugdbescherming, voorstellen tot verande- ring in het jeugdrecht en de eerste decreten Bijzondere Jeugdbijstand	181
4.	De wet van 2 februari 1994	183
5.	De wet van 1 maart 2002 (de Everberg-wet)	183
6.	Het Decreet Integrale Jeugdhulpverlening van 7 mei 2004	184
6.1.	Inleiding	184
6.2.	Basisprincipes	185
6.2.1.	Integraal.	185
6.2.2.	Modulering	186
6.2.3.	Vrij toegankelijke en niet vrij toegankelijke hulp	186
6.2.4.	De toegangspoort – Diagnose en toewijzing	186
6.2.5.	Trajectbegeleiding	187
7.	Het Globaal Plan Jeugdzorg van februari 2006 en het vervolg-Plan: Perspec- tief! 2009.	187
8.	De nieuwe federale Jeugdwet: de wetten van 15 mei en 13 juni 2006 betref- fende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.	189
	Krachtlijnen van de nieuwe Jeugdwet	189

9.	Het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp.....	190
10.	Overzicht decreten Franse en Duitstalige Gemeenschap.....	190
11.	Andere.....	190

HOOFDSTUK 2

BUITENGERECHTELIJKE JEUGDHULP.....	191
------------------------------------	-----

1.	Inleiding.....	191
2.	Het Decreet Integrale Jeugdhulp van 12 juli 2013.....	192
2.1.	Visie en werkwijze.....	192
2.2.	Evolutie binnen de huidige jeugdhulp.....	197
2.2.1.	Een 2.0-aanpak voor integrale jeugdhulp in Vlaanderen van 10 maart 2016.....	197
2.2.2.	De huidige werking en cijfers binnen de jeugdhulp.....	198
3.	Aandachtspunten.....	200
3.1.	Vanuit de praktijk.....	200
3.2.	De beleving bij jongeren die geplaatst zijn, kinderarmoede en gevolgen van plaatsing.....	202
3.2.1.	De beleving.....	202
3.2.2.	Kinderarmoede en de gevolgen van plaatsing.....	203
3.2.3.	Besluiten.....	207
4.	Kritische reflecties.....	209
4.1.	Uit de praktijk: een evolutieschets.....	209
4.2.	Onderzoeksresultaten.....	211
4.3.	Stijgende actuele problematiek – Jongeren met psychische problemen ..	213
4.3.1.	Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) binnen de probleemgebonden hulp RTJ.....	214
4.3.2.	Het burger-project “Therapeuten voor jongeren” (TEJO).....	215

HOOFDSTUK 3

GERECHTELIJKE JEUGDHULP.....	219
------------------------------	-----

1.	De actoren binnen de gerechtelijke jeugdhulp en hun taken.....	219
1.1.	De Jeugdbrigade.....	219
1.2.	Het jeugdparket.....	220
1.2.1.	Samenstelling en beeldvorming.....	220
1.2.2.	Het MOF- en het VOS-dossier.....	221
1.3.	De jeugdrechtbank binnen de vernieuwde familie- en jeugdrechtbank – Samenstelling en organisatie.....	222
1.3.1.	De jeugdrechter.....	222
1.3.2.	De sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening.....	223

2.	Maatregelen die de jeugdrechter kan opleggen	224
2.1.	Maatregelen ten aanzien van minderjarigen in ‘verontrustende situaties’ en ‘maatschappelijke noodzaak’	224
2.2.	Maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (MOF).	228
2.2.1.	Delinquentie: een seksespecifieke benadering.	229
	Waarom lopen jongens meer risico’s dan meisjes?	230
2.2.2.	Voorlopige maatregelen.	231
2.2.3.	Maatregelen ten gronde.	233
2.2.4.	‘Nieuwe’ en ‘vernieuwde’ maatregelen van de Jeugdwet van 2006 voor minderjarigen die als misdrijf omschreven feiten plegen.	235
2.2.5.	Duur en herziening van de maatregelen opgelegd door de jeugdrechter.	249
2.2.6.	Maatregelen ten aanzien van de ouders	251
2.2.7.	Op weg naar een nieuw jeugdsanctierecht voor 2018.	252

HOOFDSTUK 4

RECHTSPOSITIE VAN DE MINDERJARIGE EN DE PERSOONLIJKE RECHTEN VAN VERDEDIGING VAN MINDERJARIGEN	254
--	-----

1.	Het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.	254
1.1.	Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) ...	255
1.2.	Doelstellingen van het Verdrag	255
1.3.	Verdragsartikelen van belang voor de jeugdbescherming	256
2.	Creatief met kinderrechten	258
2.1.	De kinderrechtswinkels	258
2.2.	Het Comité voor de Rechten van het Kind	259
2.3.	Het Kindeffectrapport (KER)	259
2.4.	Het Kinderrechtencommissariaat	260
2.5.	De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (KRC)	262
2.6.	De kinder- en jongerentelefoon Awel	262
2.7.	De JO-lijn	263
2.8.	De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind	263
3.	De rechten van minderjarigen in de jeugdhulp	264
3.1.	Het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de Integrale Jeugdhulp.	264
3.2.	De rechten van de minderjarige	264
4.	Kinderrechten in de gezondheidszorg.	266

5.	Proceswaarborgen voor de minderjarige	268
5.1.	De beperkte duur van de voorlopige maatregelen	268
5.2.	Het hoorrecht van de minderjarige	269
5.3.	Inzage in het dossier	270
5.4.	Publiciteit	270
5.5.	De rechtsbijstand	270
5.5.1.	Deelname van minderjarigen aan gerechtelijke en buitenge- rechtelijke procedures	271
5.5.2.	De jeugadvocaat en de jeugdpermanentie aan de balie van Antwerpen	272
5.5.3.	De huidige stand van zaken	273
5.5.4.	Concrete toepassing uit recente rechtspraak betreffende het hoorrecht van minderjarigen	274

DEEL IX

STRAFRECHT	279
-------------------------	-----

HOOFDSTUK 1

INLEIDING	281
-----------------	-----

HOOFDSTUK 2

MISDRIJVEN	284
------------------	-----

1.	Indeling	284
1.1.	Algemeen	284
1.2.	De verschillende wijzen van indeling van de misdrijven	284
1.2.1.	De wettelijke driedeling gebaseerd op de zwaarte van het misdrijf (art. 1 Sw.)	284
1.2.2.	Volgens de uitvoeringswijze: handelingsmisdrijf of verzuims- misdrijf	286
1.2.3.	Volgens het moreel element	288
2.	Rechtvaardigingsgronden	289
2.1.	Het wettelijk voorschrift en het hoger bevel	289
2.2.	De wettige verdediging	289
2.3.	De noodtoestand	290
2.4.	Toestemming van het slachtoffer	290
3.	Verzachtende en verzwarende omstandigheden	290
3.1.	Verzachtende omstandigheden	290
3.2.	Verzwarende omstandigheden	291
4.	Verschoningsgronden	291

5.	Schuldbekwaamheid	291
6.	Strafbare poging	293
7.	Strafbare deelneming	294

HOOFDSTUK 3

STRAFFEN.....		295
1.	Soorten straffen in België.....	296
1.1.	De hoofdstraffen.....	297
1.1.1.	Criminele straffen	297
1.1.2.	Correctionele straffen	297
1.1.3.	Politiestraffen	298
1.2.	De bijkomende straffen.....	298
1.2.1.	Ontzetting uit de burgerlijke en politieke rechten	298
1.2.2.	Ontneming van titels en benoemingen	298
1.2.3.	De publicatie van een vonnis	298
1.2.4.	De bijzondere verbeurdverklaring.....	299
1.2.5.	Het verval van het recht tot het besturen van een voertuig.....	300
1.2.6.	Beroepsverbod, sluiting van een bedrijf.....	300
1.2.7.	Een boek lezen of een cursus “verkeersagressie” volgen	301
1.3.	De geldboete	301
1.4.	De werkstraf als autonome straf	302
1.4.1.	Legitimitetswaarde	302
1.4.2.	De werkstraf als hedendaagse straf	304
1.4.3.	Toepassing.....	305
1.4.4.	De uitvoering van de werkstraf	305
1.4.5.	De projectplaatsen	305
1.4.6.	Eerste bevindingen en ervaringen vanuit de justitiehuisen	306
1.4.7.	Meer gerechtelijke leermaatregelen? Op zoek naar vernieuwende alternatieven.....	307
1.5.	Het elektronisch toezicht als autonome straf	310

HOOFDSTUK 4

STRAFRECHTELIJKE PROCEDURE.....		312
1.	Verloop procedure vóór de uitspraak	312
1.1.	De politie.....	312
1.2.	Het Parket	312
1.3.	De onderzoeksrechter	315
1.4.	De raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling	316

1.5.	De fase voorafgaand aan de behandeling van de zaak bij de strafrechter vanuit het perspectief van de verdachte	316
1.6.	De fase voorafgaand aan de behandeling van de zaak bij de strafrechter vanuit het perspectief van het slachtoffer	317
2.	De strafuitspraak	318
2.1.	Bevoegde rechtbanken	319
2.2.	Een effectieve straf, een straf met uitstel en de opschorting van de uitspraak	320
2.2.1.	Effectieve straf	320
2.2.2.	Opschorting	321
2.2.3.	Uitstel	322
2.3.	Recidive of wettelijke herhaling	323
2.4.	Een bijzondere rol voor het slachtoffer bij de behandeling van de zaak door de strafrechter via de bijdrage aan het Slachtofferfonds	324

HOOFDSTUK 5

STRAFUITVOERING.....	331
1. De uitvoering van de vrijheidsstraf	331
1.1. Inleiding	331
1.2. De actuele gevangenisituatie	332
1.3. De voorlopige hechtenis	333
2. De strafuitvoeringsrechtbank	334
2.1. Opdracht en samenstelling	334
2.2. Een plaats voor het slachtoffer in de strafuitvoering	335
3. Strafuitvoeringsmodaliteiten	336
3.1. Beperkte detentie	336
3.2. Penitentiair verlof	337
3.3. Voorlopige invrijheidstelling	337
3.4. Voorwaardelijke invrijheidstelling	337
3.5. De virtuele gevangenis of het elektronisch toezicht (ET)	339
3.5.1. Inleiding	340
3.5.2. Werking	340
3.5.3. Praktijk naar de toekomst	340
4. De uitvoering van internering	342
4.1. Inleiding	342
4.2. Toepassing	343
5. Het tenietgaan van de straf	344

HOOFDSTUK 6	
VERRUIMING VAN DE STRAFRECHTELIJKE BESCHERMING VAN MIN- DERJARIGEN IN BELGIË 346	
1.	De wet van 28 november 2000 346
2.	De wet van 10 augustus 2005 348
HOOFDSTUK 7	
GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG 350	
1.	Verkrachting 350
2.	Intrafamiliaal geweld 352
2.1.	Inleiding 353
2.2.	De ketenaanpak intrafamiliaal geweld 359
2.3.	Van CO ₃ naar Family Justice Center 360
3.	Geweld op kinderen 362
3.1.	Seksueel misbruik door de Kerk 364
3.2.	Seksueel misbruik in de sport 365
3.3.	Seksueel misbruik in een instelling 366
4.	Strafrecht in de digitale wereld 369
4.1.	Cyberpesten 370
4.2.	Seksueel overschrijdend gedrag via internet of telefoon 371
4.3.	Is vrije meningsuiting grenzeloos in de digitale wereld? 373
DEEL X	
PRIVACY, BEROEPSGEHEIM EN VERWERKING VAN PERSOONS- GEGEVENS 375	
INLEIDING 377	
HOOFDSTUK 1	
ACTUELE MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN 379	
HOOFDSTUK 2	
PRIVACY 383	
HOOFDSTUK 3	
BEROEPSGEHEIM 386	
1.	Doel 386
2.	Wettelijke basis 387

3.	Wie heeft beroepsgeheim?	387
	Beroep of staat	387
4.	Wat is beroepsgeheim?	388
5.	Sancties	391
6.	Doorbreken van het beroepsgeheim	392
6.1.	Zwijgplicht versus zwijgrecht.	392
6.2.	Spreekrecht	393
6.3.	Spreekplicht	398

HOOFDSTUK 4

VERWERKING VAN PERSOONSgegevens	400
---------------------------------------	-----

1.	Kenmerken van een dossier.	400
2.	Toegang door hulpverleners	401
3.	Toegang door cliënten	402
4.	Bewaartermijn	403
5.	Terugkerende cliënten	403
6.	Beveiliging	403
7.	Minderjarigen en hun dossier.	404

HOOFDSTUK 5

ETHISCHE VRAAGSTELLING EN BESLISSING BIJ EEN MOREEL

PROBLEEM	405
----------------	-----

<i>Bibliografie</i>	406
---------------------------	-----